

1 Js 8/65 (RSHA)

Dok. - Bd.Polnische Unterlagen aus demProzess gegen den 44 Pf Fischerbetr. verhaftete, verstorbene u. getötetepolnische Geistliche

angefangen: _____ 19____

beendet: _____ 19____

Stolzenberg
Bestell-Nr. 1

Bei Behördenhaltung
ist dies die Titelseite

Landesarchiv Berlin
B Rep. 057-01

Nr.: **400**

GŁÓWNA KOMISJA
BADANIA ZBRODNI NIEMIECKICH
W POLSCE

Akta
w sprawie z oskarżenia
Ludwika Fischera i in.

T. XV, XVI, i XVII.

10

O P I S A K T .

Nr. P.	T r e ś ć	Nr.kart
1.	Pismo Kurii Metropolitalnej War.z dn.3.XI.45r. do GłóKom.Bad.Zb.Niem.w Krakowie	1
2.	Lista Nr. 1.Księża aresztowani i uwięzieni.	2
3.	" " 2 " " i "	3 - 4
4.	" " 3 Zakonnicy i Zakonnice uwięzieni i wielu zamordowanych.	5
5.	Pismo Kurii Biskupiiw Przemyślu I.Księża zabi- ci przez niemców i zmarli w ich obozach.	6
6.	" III.Księża uwięzieni przez Niemców/prze- ważnie w Dachau/.	7
7.	Pismo Kurii Bisk.Łomżyńskiej Nr.IV.777/45 z dn.24.X.45r.do GłóKom.B.Zb.Niem.w P. w Krakowie	8
8.	Zestawienie ks.kat.którzy ponieśli śmierć w latach 1939 - 1945.	9.
9.	Pismo St.Urszulanek z dn.13.X.1945r. do Gł.K. Bad.Zb.N.w Polsce	10 -11
10.	Pismo Zgr.SS Służbnic N.Serca Jezusowego z dn. 23.X.45r. do Gł.Kom.B.Zb.Niem.-Kraków	12
11.	Pismo St.Urszulanek z dn.15.X.45r.do Gł.Kom. Bad.Zb.Niem.w Polsce	13.
12.	Pismo Kurii Metropolitalnej War.Nr.2007/2273 z dn.4.V.46r.do Ekspoz.Pr.Sp.S.K.	14
13.	Zwrotne poświadczenie odbioru wezwania ob.ks. Z.Kozubskiego ter.7.V.46r.	15
14.	Pismo Pr.P.W.św.Ducha L.dz.131/46,W-wa z dn. 7.V.46 do Prok.S.Sp.w W-wie	16
15.	Pismo Kośc.Metod.W-wa,z dn.26.VI.46 do Ekspozyt. Prok.Spec.S.K.	17.
16.	Pismo Konsystorza z dn.4.XII.45r.Nr.476 do Gł. Kom.B.Zb.Niem.w Krakowie	18.
17.	I Wykaz księży Polaków wypędzonych z parafii.	19-21
18.	Pismo War.Duch.Konsystorza Prawosławnego z dn. 7 maja 46 Nr.531 do Ekspoz.Pr.Sp.S.K.	22
19.	Memoriał dot.prześlad.Kośc.praw.przez Niemców	23

Sędzia Apelacji

Sędzi

9

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

KURIA METROPOLITALNA
WARSZAWSKA

Warszawa, dnia 3 listopada 1945
Nowogrodzka 49.

NR. 4041

Do
Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

KRAKÓW
ul. Ścieszewskiego 4

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 października b.r.,
L. 157/45 ma zaszczyt przesłać przy niniejszym dwie listy:
aresztowanych i więzionych oraz zmarłych tragicznie z rąk
okupanta księży świeckich Archidiecejzji Warszawskiej.)

Co się zaś tyczy zakonników i zakonnic to załącza
się spis ogólny, gdyż zbieranie danych od poszczególnych, a
dzisiaj nawet rozproszonych zakonów, przedłużyłoby sprawę.

KANCLERZ KURII
KANONIK METROPOLITALNY

/PODPIS/

NOTARIUSZ

/Podpis/

oryginał znajduje się w Komisji.

J

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Ista Nr. 1

Księża aresztowani i uwięzieni.

1. Ks. Archutowski Józef	43. Ks. Oszkiel Czesław
2. Ks. Archutowski Roman	44. Ks. Owczarek Stanisław
3. Ks. Błoński Włodzimierz	45. Ks. Oziebowski Michał
4. Ks. Brajczewski Bolesław	46. Ks. Padacz Władysław
5. Ks. Brynka Wojciech	47. Ks. Paciorkowski Ryszard
6. Ks. Burakowski Józef	48. Ks. Pawłowski Antoni
7. Ks. Czapczyk Henryk	49. Ks. Plater Zyberk Aleks
8. Ks. Dębiński Antoni	50. Ks. Piesiewicz Eugeniusz
9. Ks. Detkiens Edward	51. Ks. Przyborowski Jan
10. Ks. Kurka Jan	52. Ks. Przydacki Jan
11. Ks. Figat Henryk	53. Ks. Puder Tadeusz
12. Ks. Fiks Roman	54. Ks. Putkiewicz Stefan
13. Ks. Frankiewicz Piotr	55. Ks. Rosłaniec Franciszek
14. Ks. Gołędzinowski	56. Ks. Rydzewski Czesław
15. Ks. Grabowski Aleksander	57. Ks. Rulski Tadeusz
16. Ks. Gromulski Stanisław	58. Ks. Ruszkowski Franciszek
17. Ks. Hilchen Henryk	59. Ks. Ruszszak Zygmunt
18. Ks. Katuszewski Feliks	60. Ks. Sajna Zygmunt
19. Ks. Kołodziejowski Stanisław	61. Ks. Skupieński Edward
20. Ks. Kopczewski Józef	62. Ks. Smiażek Bolesław
21. Ks. Korzeniewski Czesław	63. Ks. Schonwalder Ferdynand
22. Ks. Kowalewski Stanisław	64. Ks. Sobolewski Feliks
23. Ks. Kozłowski Feliks	65. Ks. Szelenbaum Wacław
24. Ks. Krzemiński Szczepan	67. Ks. Szczepaniak Adam
25. Ks. Krzemiński Szczepan	68. Ks. Szczesny Jan
26. Ks. Kujdowicz Jan	69. Ks. Sztuka Jan
27. Ks. Kulesza Stanisław	66. Ks. Szczepański Jan
28. Ks. Kurowski Jan	70. Ks. Targoński Eugeniusz
29. Ks. Kuziemski Józef	71. Ks. Węglewicz Mieczysław
30. Ks. Łukowski Aleksander	72. Ks. Wdzięczny Teofil
31. Ks. Majkowski Hilary	73. Ks. Woźniak Michał
32. Ks. Malinowski Wincenty	74. Ks. Wróblewski Bronisław
33. Ks. Malinowski Augustyn	75. Ks. Zagańczyk Stefan
34. Ks. Merklein Kazimierz	76. Ks. Zaremba Józef
35. Ks. Mężyński Franciszek	77. Ks. Zasada Walenty
36. Ks. Molak Józef	78. Ks. Zienkowski Wacław
37. Ks. Mościcki Józef	79. Ks. Zołądziowski Kazimierz
38. Ks. Mystkowski Stanisław	
39. Ks. Nowakowski Marcei	
40. Ks. Okoła-Kuśak Antoni	
41. Ks. Ołdakowski Bolesław	
42. Ks. Osinski Henryk	

Nadto po wkroczeniu Niemców uwięzieni byli w Warszawie i na prowincji wszyscy prawie księża na przeciąg 2-3 tygodni

Łagodność powyższego stwierdzam:

Warszawa, dn. 5.XI.1945 r.

ANCLERZ KURII

ANONIK METROPOLITALNY

Pieczęć okrągła/ /Podpis/

Oryginał znajduje się w Komisji.

7

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Księża Archidiecezji Warszawskiej
tragicznie zmarli z rąk okupanta.

1. Ks. Archutowski Józef.	43. Ks. Około-Kużak Antoni
2. Ks. Archutowski Roman	44. Ks. Osiniński Henryk
3. Ks. Błoniński Włodzimierz	45. Ks. Oszkiel Czesław
4. Ks. Brajczewski Bolesław	46. Ks. Oziębłowski Michał
5. Ks. Brynka Wojciech	47. Ks. Paciorkowski Ryszard
6. Ks. Burakowski Józef	48. Ks. Piłatowicz Stanisław
7. Ks. Czapczyk Henryk	49. Ks. Piwowarczyk Józef
8. Ks. Dębiński Antoni	50. Ks. Popławski Seweryn
9. Ks. Detkens Edward	51. Ks. Przyborowski Jan
10. Ks. Figat Henryk	52. Ks. Przydacki Jan
11. Ks. Frankiewicz Piotr	53. Ks. Putkiewicz Stefan
12. Ks. Godziński Tadeusz	54. Ks. Rosłaniec Franciszek
13. Ks. Gołędzinowski Jan	55. Ks. Rostkowski Wiktor
14. Ks. Gołędowski Władysław	56. Ks. Rozwadowski Michał
15. Ks. Gorczyca Edward	57. Ks. Ruszkowski Franciszek
16. Ks. Gromulski Stanisław	58. Ks. Rutkowski Franciszek
17. Ks. Jachimowski Tadeusz	59. Ks. Rydzewski Czesław
18. Ks. Kamiński Wojciech	60. Ks. Sajna Zygmunt
19. Ks. Kania Antoni	61. Ks. Salamucha Jan
20. Ks. Katuszewski Feliks	62. Ks. Sikora Bolesław
21. Ks. Klikno Paweł	63. Ks. Schowalder Ferdynand
22. Ks. Klimczak Stanisław	64. Ks. Skupieński Edward
23. Ks. Korzeniewski Czesław	65. Ks. Sobolewski Feliks
24. Ks. Kołodziejski Stanisław	66. Ks. Stosio Jan
25. Ks. Kowalczyk Piotr	67. Ks. Szelenbaum Wacław
26. Ks. Kowalewski Stanisław	68. Ks. Szkopowski Marcin
27. Ks. Krawczyk Jan	69. Ks. Szczepański Jan
28. Ks. Krupiński Józef	70. Ks. Szczepny Jan

6

69. Ks. Krygier Mieczysław	71. Ks. Tarczyński Eugeniusz
70. Ks. Krzemiński Szczepan	72. Ks. Trzeciak Stanisław
71. Ks. Kujkowiec Jan	73. Ks. Wesołowski Antoni
72. Ks. Kulesza Stanisław	74. Ks. Widziński Franciszek
73. Ks. Kurowski Jan	75. Ks. Wierzejski Józef
74. Ks. Kuziemski Józef	76. Ks. Wóźniak Michał
75. Ks. Majkowski Hilary	77. Ks. Wróblewski Bronisław
76. Ks. Mączka Stanisław	78. Ks. Zagańczyk Stefan
77. Ks. Merklein Kazimierz	79. Ks. Zaremba Józef
78. Ks. Mężyński Franciszek	80. Ks. Zienkowski Wacław
79. Ks. Milewicz Leon	81. Ks. Żelazowski Stanisław
80. Ks. Molak Józef	82. Ks. Zokądziowski Kazimierz
81. Ks. Mościcki Józef	
82. Ks. Nowakowski Marceł	

Wiarogodność powyższego stwierdzam:
Warszawa, dn. 5.XI.1945 r.
KANCLERZ KURII
KANONIK MATROPOLITALNY

/Podpis nieczytelny/

Wieceć okręga

oryginał znajduje się w Komisji.

5

Ista Nr. 3

Zakonnicy i Zakonnice
Uwięzieni i wielu zamordowanych.

1.	O.O. Franciszkanie	20
2.	O.O. Jezuici	10
3.	O.O. Kapucyni	18
4.	X.X. Misjonarze	24
5.	X.X. Salezjanie	15
6.	O.O. Redemptoryści	30

Wywiezione

1.	S.S. Rodziny Marji	50
2.	S.S. Matki Bożej Miłosierdzia	30
	/Magdalenki/	

Wiarogoność powyższego stwierdzam:
Warszawa, dnia 5.XI.1945 r.

KANCELERZ KURII
KANONIK METROPOLITALNY

/Pieczęć okrągła/ /Pospis/

4

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Kuria Biskupia
ob. Łańc. w Przemyśle

L. 2373/45.

(Diecezja Przemyska ob. Łańc.)

✓ I. Księża zabici przez Niemców i zmarli w ich obozach.

1. Broda Czesław, prob. z Leżajska, zmarł w Dachau 12/12/1940.
2. Gielarowski Jan, prob. z Michałówki, zmarł w Oświęcimiu 1943.
3. Kędzierski Marcin, prob. z Jarocina, spalony żywcem w plebanii
12/6/1943.
4. Kołodziej Stanisław, adm. z Tuligłów k. Jarosławia, zmarł w Dachau
17/12/1942.
5. Lach Kazimierz, prob. z Dydni, zmarł w Dachau 5/4/1941.
6. Lubas Stanisław, katecheta z Leżajska, zmarł w Dachau 21/3/1942.
7. Mihułka Jan, kapelan W.P., zmarł w Dachau 7/9/1942.
8. Niemiec Józef, prob. z Kobylan, zmarł w Dachau 13/11/1942.
9. Osikowicz Andrzej, prob. z Borysławia, zmarł w Majdanku 29/12/1943
10. Potoczny Karol, zmarł w Dachau 1941.
11. Selwa Władysław, prob. z Tuligłów k. Jarosławia, zabity na plebanii
9/3/1943.
12. Sobowski Walenty, prob. z Hłudna, zmarł w Dachau 1942.
13. Siuzdak Jan, zmarł w Dachau 1943.
14. Tęcza Józef, prob. z Dukli, zabity w Łańcucie 31/3/1943.
15. Tomaka Marcin, prob. z Hachowa, zmarł w Dachau 8/7/1942.
16. Węgrzynowski Stanisław, prob. z Niska, zmarł w Dachau 21/3/1941.
17. Wiech Jan, wikary z Brzysk, za ~~ekha~~ słuchanie radia zabity 1942.
18. Wójcik Władysław, prob. z Zagórza, zmarł w Oświęcimiu 20/10/1940.

W Dachau zmarło 11 księży.

W Oświęcimiu zmarło 2 księży.

W Majdanku 1 ksiądz. zmarł.

Spalony żywcem w plebanii
1 ksiądz.

Zabity na plebanii 1 ksiądz

Za słuchanie radia zabity
1 ksiądz.

Zabity w Łańcucie 1 ksiądz.

3

Polen
Fischer-Akten
249z t. XV

✓ III. Księża uwięzieni przez Niemców /przeważnie w Dachau/.

1. Kostikow Roman Kapelan W.P.
2. Rojek Wojciech, " " "
3. Szerlągowski Aleksander, kapelan W.P.
4. Turzyński Walenty, kapelan W.P.
5. Czach Józef, Kapelan W.P.
6. Dobosz Władysław,
7. HHaligowski Jan,
8. Jastrzębski Michał,
9. Kasak Franciszek,
10. Keller Jan,
11. Marszałek Gabriel,
12. Pacuła Tomasz,
13. Pawłowski Feliks,
14. Przybylski Józef,
15. Wojnar Jan,
16. Ziolkos Władysław,
17. Twaróg Antoni
18. Fietko Władysław,

✓ II. Księża zabici od bomb lotniczych niemieckich.

1. Antosz Józef, katecheta, zmarł koło Sambora 9/9/1939.
2. Drużbacki Mikołaj, kapelan W.P., zmarł w Łucku 11/9/1939.
3. Szczerbiński Jan, zmarł 1939.
4. Grodzicki Michał, zmarł w Wierzbny 26/7/1944.
5. Kordyl Józef, zmarł w Grębowie 4/9/1944.

2

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

KURJA BISKUPIA
ŁOMŻYŃSKA

Łomża, dnia 24.X.1945

8

Nr. IV. 777/45

Do
Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W KRAKOWIE

ul. Straszewskiego 41 m 8

W myśl wezwania, by podać zbrodnie niemieckie popełnione na Duchowieństwie w obrębie byłej "Gubernji" podajemy następujące/szczególne, odnoszące się do Kapłanów Diecezji Łomżyńskiej w obrębie "Gubernii".

Większa część diecezji pozostawała w "Reichu" i tam również szalało gestapo. Dochodzi do tego szereg księży wywiezionych do obozów, gdzie ich około 20 zginęło.

1. X. Mieczysław KŁOBUKOWSKI, lat 60 proboszcz w Wąsewie pow. Ostrow Mazowiecka, woj. Warszawskie.

Zabrany przez gestapo ostrowskie z plebanji w nocy 26 maja 1942r. bez podania powodów srodze maltretowany i bity, wpecjalnie jako kapłan hańbiony, najpierw w Ostrowi potem na Pawiaku i Aleji Szucha, wywieziony do Oświęcimia po kilku miesiącach, przebył tam w osobliwie ciężkich warunkach jako ksiądz, był w podeszłym wieku /przeszło 60 lat/ i chorowity w ostatniem stadjum w Oświęcimiu zaniewidział -- umarł w wrześniu 1944. Świadkiem naocznym w Ostrowi na Pawiaku i Oświęcimiu jest Dr. KULESZA, lekarz w Ostroi, sam wspólnie wzięty i więziony, który powrócił z Oświęcimia.

2. S. Stanisław KOĆMIEROWSKI, proboszcz w Czerwinie pow. Ostrołęka, woj. Warszawskie.

Zebrany przez gestapo ostrowskie w marcu 1942 z zemsty za to, iż nie zastali Wikarego, którego szukali. Trzymany był w więzieniu przez 5 tygodni w Ostrowi, bez podania innych racji. Potem wypuszczony bez przesłuchów i podania powodów.)

Wikariusz Jenerelny Diecezji Łomżyńskiej

Oryginał znajduje się w Komisji.

1

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

9

Zestawienie księży katolickich, którzy ponieśli śmierć z ręki

okupanta niemieckiego w latach 1939-1945, w/g danych na dzień 15.XI.1945.

	D I E C E Z J A								
Miejsce śmierci	Prze- myska	Kiele- cka	Siedle- cka /Pod- laska/	Lubel- ska	Sando- miers- ka	Warsza- wska	Ra- zem		
Obóz Belsen- Bergen.		1					1		
" Buchen- wela.				1			1		
" Dachau.	11	7	13	19	6		56		
" Gross- Rosen.									
" Mauthau- sen.									
" Majdanek	1	1					2		
" Oranien- burg.				1			1		
" Oświęcim	2	1	10	9			27		
Więzienie w Lublinie				7			7		
Rozstrzelani		1			1		2		
Różne obozy /bliżej nie określ./		6					6		
Zamordowani w różnych miej- scowościach.	4	4	3	11	2	82	106		
Różne więzie- nia.			3				3		
Ogółem.	18	21	29	44	18	82	212		

50

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

10

11

(Kraków,) dn. 15. paździer. 1945.

akony żeńskie

Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W odpowiedzi na pismo z dn. 5. października b.r.,
donoszę co następuje:

(Poniosły śmierć z ręki okupanta:

1. W Oświęcimiu, wyżej wspomniana St. Klemensa Staszewska.
2. Wywiezione w niewiadomym kierunku i pozbawione życia:

M. Blanka Barg

M. Maria Olszewska

S. Konrada Jakóbiec

Na skutek działań wojennych poniosły śmierć:

M. Gregoria Rejnarowicz

M. Zdzisława Konasińska.)

M. Irena Gawlik

Sokr. prow.

St. Urszulanek

Oryginał znajduje się w Komisji.

49

Zgromadzenie SS. Służebnie N. Sereca
Jezusowego.
Krakowie, ul. Garnarska 26.)

Kraków, dn. 23.X.1945.

L. 205/45 - B.45.

Do

Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieck
kich w Polsce.

K r a k ó w.
ul. Strawczyńskiego 41.

W odpowiedzi na pismo z dn. 19 b.m., Lp 216/45, uprzejmie odpowiadamy, że w diecezji krakowskiej nie poniosłyśmy żadnych strat personalnych.

1. Natomiast w Aleksandrowie Kujawskim w Diec. Włockawskiej w roku 1939 uwięziono S. Onufrę Anielę Szewczyk /ur. 1900 roku/, zajęta była w sierocińcu powiatowym i prawdopodobnie została rozstrzelana pod zarzutem wrogiego ustosunkowania się do okupanta.

2. S. Rita Rozalia Ryżko /ur. 1879 roku/, zajęta była w ochronie w Słupcy, diec. Włockawska wywieziona 11.I.1943 roku do obozu pracy w Bojanowie, skąd 31.III.1943 roku, z powodu choroby i za staraniem Obywaterek ze Słupcy została zwolniona.

3. Tak samo, z tej samej miejscowości i diec. S. Koleta Katarzyna Tomasik /ur. 1904 roku/, dn. 11.I.1943 roku została wywieziona do obozu pracy do Bojanowa, skąd 19.V.1945 roku, z powodu choroby płucnej została zwolniona.

4. S. Olimpia Rozalia Chabowska /ur. 1886 roku/, z Teczewa Pom. w styczniu 1945 roku została zabrana do domu pracy w Potulicach, skąd została oswobodzona po nadejściu wojsk sprzymierzonych.

Gen. przekazana
Zgromadzenia SS. Służebnie
N.S.J. /SS. Sercanki/.

Oryginał znajduje się w Komisji

48

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

St. Urszulanki
Starowiślna 9.

(Kraków,) dn. 15 października 1945

Do

Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W odpowiedzi na pismo z dn. 5 października b.r.,
donoszę co następuje:

(Władze okupacyjno-niemieckie aresztowały i osadziły
w więzieniu:

1. Całe Zgromadzenie Sióstr naszych w Kościerzynie
w liczbie 34 osób, w tem 70 letnią staruszkę
dwukrotnie więzioną.
2. W sierpniu 1944 roku wywieziono z Warszawy do
obożu w Bietigheim 18 Sióstr, następnie przez-
naczono je do pracy w fabryce Ackermanna w
Heilbronne.)
3. Uwięziono i wywieziono do Ośięcimia M. Klemensę
Staszewską.

M. Irena Gawlik

Sekr. prow.

St. Urszulanek.

Oryginał znajduje się w Komisji.

GH

Nr. 2007/2273

Do
Ekspozytury

Prokuratury Specjalnego Sądu Karnego
w Warszawie

ul. Marszałkowska 95

W odpowiedzi na pismo z dnia 30.IV. b.r. Ds. spec. 260/46 uprzejmie przesyła następujące dane dotyczące prześladowania Kościoła:

1. Natychmiast po kapitulacji Warszawy w dn. 3.X. 1939 r. wszyscy księża z m. st. Warszawy bezimiennie zostali uwięzieni i przewiezieni do więzień na Pawiaku i przy ul. Daniłowiczowskiej, skąd po upływie dwóch tygodni zostali zwolnieni. Kilkunastu jednak księży zostało przetrzymanych w więzieniu pół roku jako zakładnicy.

2. Po okupowaniu terenów Rzeczypospolitej przez wojska niemieckie w 1939 r. część Archidiecezji Warszawskiej, a mianowicie dekanaty: Kutnowski /16 parafii/ i Żychliński / 9 parafii / 6 parafii / z dekanatu Sochaczewskiego oraz 3 parafie z dekanatu Warszawskiego, zostały "przyłączone" do Rzeszy. Na terytorium tym pozamykano wszystkie kościoły, a wszystkich kapłanów uwięziono, a następnie wywieziono do obozów w Oświęcimiu i Dachau. Kościoły w Bedlnie, Kaszewach i Miłonicach pow. kutnowskiego zostały przez władze niemieckie rozebrane; inne zaś kościoły zostały obrócone na składy i magazyny.

3. Po utworzeniu getta w Warszawie na terenie dzielnicy żydowskiej znalazły się kościoły: Wszystkich Świętych, św. Augustyna i Narodzenia N.M.P. Pomimo starań ze strony Władzy Kościelnej, aby kościoły te wydzielić z getta, a przynajmniej umożliwić do nich dostęp kapłanom, tylko kościół Wszystkich Świętych został wydzielony, a kościół Narodzenia N.M.P. przy ul. Leszno, mimo że był położony na samej granicy getta i z łaską mógł być wydzielony, pozostał nadal objęty murami dzielnicy żydowskiej. Obydwa kościoły: Narodzenia N.M.P. i św. Augustyna zostały obrócone na magazyny, w związku z tym wystawione na szkody i kradzieże, a kościół Narodzenia N.M.P. wraz z plebanią został w końcu spalony.

4. Przez okres okupacji niemieckiej zaaresztowano na terenie Archidiecezji Warszawskiej 79 księży, wywieziono do obozów 48 księży, a śmierć z ręki okupanta poniosło 68 księży. Z pośród zakonników uwięziono 125, z których wielu zostało zamordowanych, jak 18 Jezuitów, 30 Redemptorystów, innych, jak 15 Salezjanów, 18 Kapucynów, 20 Franciszkanów, 24 Misjonarzy wywieziono do obozów, gdzie niektórzy również śmierć ponieśli. Wywieziono także do obozów 80 zakonnic, a mianowicie 50 s.s. Rodziny Maryi i 30 s.s. Matki Bożej Miłosierdzia /Magdalenek/.

5. Z innych zarządzeń władz okupacyjnych, skierowanych przeciwko Kościołowi, należy przede wszystkim wymienić: pozbawienie pociechy religijnej więźniów, nawet przed egzekucją; zakaz przyjmowania nowych alumnów do Seminarium Duchownego; kasowanie świąt, obchodzonych w całym Kościele, co nazywano "przenoszeniem świąt na niedzielę"; konfiskata dzwonów kościelnych; zabronienie wszelkich procesji kościelnych; zawieszenie wszelkich organizacji katolickich; wykreślenie z Litanii do Matki Boskiej wezwania "Królowo Korony

46

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Polskiej módl się za nami"; zakaz śpiewania pieśni "Serdeczko", ponieważ melodia przypomina hymn "Boże coś Polskę"; nakazanie z kościołów wszelkich pomników, emblematów i godek o charakterze narodowym; zajęcie przez okupantów plebanii parafii św. Andrzeja i parafii św. Wojciecha w Warszawie, oraz plebanii w Białymostku i Białymostku;

6. Jako świadkowie przed Najw. Trybunałem Narodowym mogli być: Ks. Prałat Dr. Julian Chrościcki, Regens Seminarium Diecezjalnego, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 52/54; Ks. Prałat Dr. Munt Kozubski, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 52/54; Ks. Stanisław Owczarek, Proboszcz parafii Konary, poczta Warka n. Pilicą; Ks. Mgr. Antoni Bolesław, Wikariusz parafii św. Franciszka Okęcie k. Warszawy, al. Kłosa; Ks. Jan Rzymek, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Misjonarzy w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 1; Ks. Jan Paszyna, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Misjonarzy w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 1; Ks. Aleksander Kisiel, z Zakonu O.C. Jezuitów, Warszawa, Rakowiecka; Ks. Władysław Zakrzewski, Rożental, pow. Lubawa, Pomorze; Ks. Oleksy, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Salezjanów, Warszawa, ul. Kanarska 53.-

WIKARIUSZ GENERALNY
PROTONOTARIUSZ APOSTOLSKI

Włodzisław

NOTARIUSZ

Ks. T. Kaulbern

a
l
r
i
l
t
n
r

48

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

zn
ka
ch
w.
P
ib
Du
r.
a.
cz
k
S
6
W

PROKURATURA
Specjalnego Sądu Karnego
w Warszawie
Kłowska Nr. 95, tel. 187.
(Oznaczenie Prokuratury)

194... r.
Dziś 200/146

Ob. Kazimierz Rozubski
Mieszka Dąbrowskiego 15
Warszawa
ul. Ostrobrzemska 46
gm.

Termin dnia 7 V 46

**Zwroine
poświadczenie odbioru**

Wzrost na pismo należy
wzrost data i numer akt.

Oświadczam własnoręcznym podpisem, że dnia dzisiejszego otrzymałem powyżej oznaczone
pismo Prokuratury — pod adresem wyżej wymienionym.

Władysław dnia 6/IV 194... r.
(podpis) Władysław Miejsce
na stempel
urzędu poczt.

Wzrost poświadczenie odbioru wezwania prokuratorskiego (Nr. 9 k.p.k.)

44

**PROBOSZCZ
L. NAROD. KATOL. KOŚCIOŁA
P. W. ŚW. DUCHA
W WARSZAWIE
L. DZ. 131/46**

WARSZAWA, DN. 7 maja 1946 r.

16

Prokuratury Sadu Specjalnego

W W a r s z a w i e
=====

W odpowiedzi na pismo z dnia 30.IV.1946 r., Ds.spec.260/46, przejmie komunikuję, iż będąc proboszczem parafii Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Warszawie od sierpnia 1945 r. nie jestem dostatecznie zorientowany o prześladowaniu Kościoła podczas okupacji b.dystryktu warszawskiego.

Wiadomym mi jest tylko, że (władze okupacyjne zabroniły używania) drogiej wszystkim wyznawcom (nazwy: Polski Narodowy Kościół Katolicki), oraz, że na czterech księżych w tymże dystrykcie-senior kregu (jeden z najwięcej ideowych kapłanów ks.Stanisław Brzozowski-zginął w Dachau w 1943 r.),

Z uwagi na to, że główne ośrodki naszego Kościoła znajdują się lubelszczynie i kieleckiem-Kościół nasz tam poniosł najbardziej dotkliwe straty ze strony okupanta. W powyższe mogłby potwierdzić ks.bp.J.Padewski - Warszawa, Szwolebrów 4.

ks. bp. J. Padewski

43

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

KOŚCIOŁ METODYSTYCZNY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Superintendent Konstanty Najder — Warszawa, Mokotowska 12

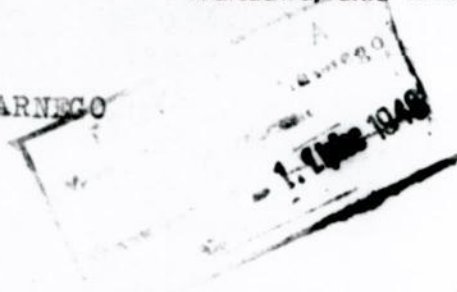
17

Warszawa, dnia 26 czerwca 1946.

DEKSPozytura
PROKURATURY SPECJALNEGO SĄDU KARNEGO

Warszawa

1. Marszałkowska Nr. 95

Odnośnie do pisma z dnia 30 kwietnia 1946 r., uprzejmie donoszę imieniu Kościoła Metodystycznego Rzeczypospolitej Polskiej, że (okupanci) Niemcy już poczynając od r. 1939, zaraz po wkroczeniu na tereny Państwa Polskiego prześladowali naszą działalność przez zamknięcie wszystkich naszych kaplic, uniemożliwiając w ten sposób całą naszą pracę religijną na terenie t.zw. Nowej Rzeszy / województw: śląskiego, poznańskiego, toruńskiego i łódzkiego /. Pastory nasi zostali wszyscy usunięci z urzędu i ściągani przez gestapo. Pastor Józef Naumiuk w r. 1942 w Poznaniu został wzięty o roboty przymusowych do Niemiec, superintendent Kościoła Metodystycznego, pastor Najder Konstanty w Katowicach, był dwukrotnie aresztowany w tymże mieście.

Co się tyczy terenu warszawskiego, to księgarnie zostały Kościołowi skonfiskowane, a specjalnie książki religijne w języku angielskim. Tak samo władze okupacyjne zabroniły prowadzić Kościołowi kursy stenografii i języków, które były prowadzone od lat 20-u już przez Kościół. Pastory nasi, np. past. Radziasz był w obozie koncentracyjnym, wzięty został za swoją działalność religijną w Zamościu, past. Benedyktowicz z Krakowa był w przymusowym obozie pracy, past. Naumiuk z rodziną był wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec w pierwszych dniach wybuchu powstania.

Wrogie postępowanie Niemców w stosunku do Kościoła Metodystycznego skończyło się do tego stopnia posunięte, że specjalnie zniszczyli nasz dom, centralny budynek z kaplicą już po powstaniu, na tydzień przed wkroczeniem wojsk polskich i sowieckich do Warszawy. Nie mogę również i tego nie dodać, że w czasie trwania okupacji, pastory nasi, mieszkający w centralnym naszym budynku, gdzie mieści się również kaplica, dostawali nakazy eksmisyjne od t.zw. 'Wohnungsamt' u i tylko przez grube okupy mogliśmy pozostawać na miejscu. Oprócz tego terroryzowano naszych pracowników ciągłymi przesłuchaniami za to, że byliśmy połączeni duchowo z Kościołem Metodystycznym w Ameryce i przez to posądzano nas o szpiegostwo na rzecz Aliantów.

K. Najder

42

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Warszawa, dn. 4.XII.1945

18

Konsystorz

Województwo Warszawskie
RZECZYPOSPOLITA
N.476.

Do Głównej Komisji Badania Zbrodni
Niemieckich w Polsce

K r a k ó w

ul. Straszewskiego N.41

Załatwiając pismo z dn. 2.XI. r.b. N.247/45, Konsystorz Polskiego Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w R.P. przesyła w załączeniu pierwszy wykaz, obejmujący

I. księży, wypędzonych z parafii przez okupanta,

II. księży Polaków aresztowanych

III. księży, zmarłych w obozach, więzionych lub rozstrzelanych

Dalsze materiały Konsystorz prześle po zebraniu ich i dokładnym zbadaniu.

Konsystorz zaznacza, że ^{za} podstawę podanej statystyki księży pod I.II.III. przyjmuje się około 100 księży Polaków według stanu z dn. 1.IX.1939 r. z Zaolziem włącznie.

P r e z e s

Jan Szeruda
Ks. Dr. Jan Szeruda
zast. biskupa

Naczelnik kancelarii

R. Ples

Wpłynęło dn. *11. XII. 45*

Nr. dzien. *388/45*

Załatwiono dn.

Nr. dzien.

41

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Ewangelicko-Augsburski
w R.P.

19

I. Wykaz księży Polaków, wypędzonych z parafii.

1. Bursche Juliusz	biskup
2. Berger Józef	proboszcz
3. Bocek Paweł	wikary
4. Broda Gustaw	proboszcz
5. Buchwaldek Franciszek	"
6. Cymorek Jerzy	"
7. Danielczyk Ryszard	"
8. Dawid Emil	wikary
9. Dietrich Zenon	proboszcz
10. Dietz Edward	"
11. Falzmann Aleksander	"
12. Fierla Józef	
13. Fierla Władysław	
14. Fiszkał Robert	
15. Freyde Alfred	proboszcz
16. Frischke Edmund	"
17. Galster Waldemar	"
18. Gastpary Waldemar Dr.	wikary
19. Gerwin Artur	proboszcz
20. Gloc Adolf	wikary
21. Goszyk Rudolf	proboszcz
22. Gumpert Stefan	"
23. Hauptmann Alfred	wikary
24. Kahane Jerzy	proboszcz
25. Karpecki Jan	"
26. Klus Karol	wikary
27. Kotula Karol	proboszcz
28. Kowala Emil	wikary
29. Kozusznik Stanisław	"
30. Erzywoń Karol	proboszcz
31. Kubiczka Otton	"
32. Kubisz Karol	"
33. Kulisz Karol	"
34. Kuźwa Zygmunt	"
35. Loppé Zygfryd	"
36. Lóth August	"
37. Lucer Waldemar	"
38. Manitius Gustaw	"
39. May Leon	"
40. Michejda Oskar	"
41. Minkler Karol	"
42. Missol Wilhelm	"
43. Molin Gustaw	wikary
44. Motyka Jan	proboszcz
45. Niemczyk Wiktor Dr.	"
46. Nierostek Józef	"
47. Nikodem Paweł	"
48. Nitschman Robert	"
49. Pawlas Władysław	wikary
50. Preiss Waldemar	proboszcz
51. Raabe Leopold	"
52. Sachs Jerzy	wikary
53. Sachs Leon	proboszcz
54. Stoy Teodor	"
55. Szeruda Józef	"

40

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

56. Sztwiertnia Karol
57. Teper Karol
58. Trenkler Ryszard
59. Tytz Jerzy
60. Unicki Jan
61. Wantuła Andrzej Dr.
62. Wegener Henryk
63. Wende Edward
64. Wendt Henryk
65. Wittenberg Otton
66. Wojak Tadeusz
67. Wolschendorf Karol

proboszcz

"

"

"

"

"

wikary

proboszcz

"

"

wikary

proboszcz

Załącznik do pisma Nr. 327/45
z dn. 21.11. 1945

II. Wykaz księży Polaków aresztowanych:

1. Bursche Juliusz Dr.	biskup	Warszawa
2. Bursche Edmund Dr.	profesor	Warszawa
3. Berger Józef	proboszcz	Cieszyn Zach.
4. Bocek Paweł	wikary	Ustron
5. Falzmann Aleksander	proboszcz	Zgierz
6. Freyde Alfred	"	Łask
7. Frischke Edmund	"	Radom
8. Galster Waldemar	"	Stara Iwiczna
9. Gastpary Waldemar	"	Tomaszów Mazowiecki
10. Gerwin Artur	"	Jaworze pow. Bielsko
11. Gloc Adolf	wikary	Łódź
12. Gnida Franciszek	prefekt	Bystrzyca pow. Cieszyn
13. Hauptmann Alfred	wikary	Łódź
14. Kahane Jerzy	proboszcz	Gdynia
15. Karpecki Jan	"	Bystrzyca
16. Klus Karol	wikary	Skoczów pow. Cieszyn
17. Kowala Emil	"	Goleszów
18. Kozusznik Stanisław	"	Warszawa
19. Krenz Otton	prefekt	Warszawa
20. Krzywon Karol	proboszcz	Nawie pow. Cieszyn
21. Kulisz Karol	"	Cieszyn
22. Kuźwa Zygmunt	"	Łomża
23. Loppe Zygfryd	"	
24. Leth August	proboszcz	Warszawa
25. Lucer Waldemar	"	Kamień
26. Mamica Józef	em. kapel.w.	Mnich pow. Bielsko
27. Manitius Gustaw	proboszcz	Poznań
28. May Leon	"	Tomaszów Mazow.
29. Michejda Oskar	"	Trzyniec pow. Cieszyn
30. Michelis Zygmunt	"	Warszawa
31. Mischel Wilhelm	"	Warszawice
32. Nierostek Józef	"	Cieszyn
33. Nikodem Paweł	"	Ustron pow. Cieszyn
34. Nitschman Robert	"	Nowy Dwór
35. Ożana Gustaw	prefekt	Trzyniec pow. Cieszyn
36. Pawlas Władysław	wikary	Wisła pow. Cieszyn
37. Preiss Waldemar	proboszcz	Bydgoszcz
38. Sachs Jerzy	wikary	Łódź
39. Sztwiertnia Karol	proboszcz	Golasowice
40. Tłoka Emanuel	prefekt	Cieszyn Zach.
41. Tytz Jerzy	proboszcz	Sosnowiec
42. Wantuła Andrzej	"	Wisła pow. Cieszyn
43. Wegener Henryk	wikary	Warszawa
44. Wendt Henryk	proboszcz	Wielun
45. Wittenberg Otton	"	Żyrardów
46. Zmekty Adolf	prefekt	Cieszyn

39

III. Wykaz księży Polaków, zmarłych w obozach, więzieniach lub rozstrzelanych.

1. Bursche Juliusz Dr.	biskup	Sachsenhausen
2. Bursche Edmund Dr.	profesor	Gusen
3. Bieliński Józef	proboszcz	rozstrzelany w Warszawie
4. Felzmann Aleksander	"	Dachau
5. Freyde Alfred	"	Łódź
6. Gnida Franciszek	prefekt	Gusen
7. Gumpert Stefan	proboszcz	Stutthof
8. Kahane Jerzy	"	Sachsenhausen
9. Kęzusznik Stanisław	wikary	Warszawa
10. Kulisz Karol	proboszcz	Buchenwald
11. Kuźwa Zygmunt	"	Warszawa
12. Mamica Józef	em. "	Dachau
13. Manitius Gustaw	"	rozstrzelany w Poznaniu
14. May Leon	"	Dachau
15. Nierostek Józef	"	Majdanek
16. Nitschman Robert	"	Sachsenhausen
17. Ożana Gustaw	prefekt	Dachau
18. Pawlas Władysław	wikary	Gusen
19. Zmekty Adolf	prefekt	Gusen

Naczelnik kancelarii:

[Signature]

Prezes:
Ks. Dr. Jan Szeruda
Ks. Dr. Jan Szeruda
zast. biskupa

Załącznik do pisma Nr. 287/45
z dn. 21. XII 1945

38

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

WARSZAWSKI DUCHOWNY
KONSYSTORZ PRAWOSŁAWNY

22

7 maja 1946 r.

Nr. 511

Warszawa-Praga, Zygmuntowska 13

Do
Ekspozytury Prokuratury
Specjalnego Sądu Karnego

w Warszawie, ul. Marszałkowska Nr. 95.

W załączeniu pisma temt. z dnia 30 kwietnia br., Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny przesyła w załączeniu memoriał, dotyczący prześladowania Kościoła Prawosławnego przez Niemców.

Załącznik 1.

Członek Konsystorza

Andrzej B. T. Kamaluk

Sekretarz

Stapiesz

Referent

Włodzisław

Protest

32

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

26

M E M O R I A Ł

dotyczący prześladowania Kościoła Prawosławnego przez Niemców
na obszarze dystryktu Warszawa.

Na jesieni 1939 roku, po okupacji przez Niemców terenów Polski, został aresztowany przez Gestapo Głowa Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego Metropolita Dionizy i wywieziony do Otwocka. Metropolicie Dionizemu było zarzucono polonofilstwo, szczególny wyraz czego był upatrzony w wydaniu przez Metropolitę, w związku z rozpoczęciem wojny z Niemcami, orędzia Arcypasterskiego, wzywającego wiernych do wierności swoim obowiązkom obywatelskim względem Państwa. Wtedy również był usunięty z Warszawy i zesłany do klasztoru w Jabłecznie, pow. Biała-Podlaska, Biskup Lubelski Tymoteusz, wikariusz diecezji Warszawskiej, któremu też było zarzucono polonofilstwo. Dla zarządzenia Kościołem Prawosławnym w Polsce zaproszony został przez Niemców z Berlina Arcybiskup Serafim Łade /Niemiec z Rosji/, który stał na czele rosyjskiej cerkwi emigracyjnej w Niemczech.

W lutym 1940 roku w związku ze zgłoszonym przez Metropolitę Dionizego protestem co do niekanoniczności postępowania Arc. Serafima, który przyjął na siebie kierownictwo obcym Kościołem przy istnieniu prawego Metropolity tego Kościoła, zostali zaaresztowani przez Gestapo, jako osoby blisko stojące do Metropolity, Sekretarz Kancelarii Metropolitalnej Jerzy Roszczycki i Sekretarz Osobisty Metropolity Sergiusz Judenko, którzy następnie zostali wywiezieni do obozów koncentracyjnych - pierwszy w Dachau, a drugi w Mauthausen, gdzie byli męczeni i zmarli.

Uwaga: przy końcu września 1940 roku Metropolita Dionizy przez Rząd t.zw. Gubernii Generalnej był restytuowany na swoim stanowisku. Do tego posunięcia sprzyczynił się szereg okoliczności: uchwała Patriarchalnego Synodu Konstantynopolitańskiego, uznająca Arc. Serafima Łade za podlegającego sądowi kanonicznemu za nieprawne zagarnięcie władzy nad Kościołem Prawosławnym w Polsce, prośby duchowieństwa i wiernych, występujących w obronie Metropolity i niezdolność Arc. Serafima do unormowania życia kościelnego w Polsce.

Wiosną 1941 roku został aresztowany proboszcz Polskiej Parafii Prawosławnej w Warszawie Władysław Przybysz, zesłany do obozu w Oświęcimiu i tam zakatowany.

Ten sam los spotkał w 1942 roku wikariusza tejże parafii ks. Jankowskiego, który został zesłany do obozu w Dachau.

W 1943 roku został zaaresztowany i początkowo ożadzony na Pawiaku Ks. Archimandryta Grzegorz Pieradze, narodowości gruzińskiej, Profesor Studium Teologii Prawosławnej Warszawskiego U-tu, wybitny uczony, któremu było inkriminowane działanie na korzyść Państw Sprzymierzonych. Zesłany następnie do Oświęcimia zginął tam męczeńską śmiercią.

W pierwszych dniach powstania w sierpniu 1944 roku zostali w bestialski sposób zamordowani w domu parafialnym na Woli proboszcz parafii Archimandryta Teofan Protasiewicz, wikariusz Antoni Kaliszewicz oraz inne przebywające tam osoby, w tej liczbie 70-letnia staruszka wdowa księdza Antonina Teodorowicz.

W pierwszym dniu powstania, 1 sierpnia 1944 r. około godz. 8-ej wiecz. ze schronu budynku przy ul. Cyryla i Metodego 4 /Seminarium Duchowne/, obok Prawosławnej Katedry Metropolitalnej na Pradze, wyprowadzono zostało i tuż przed budynkiem rozstrzelano 18 osób, w tej liczbie Starosta Metropolitalnej Katedry M-fr. Aleksander Panin, dwóch uczniów Seminarium Duch.-Sawko i M. Kulczycki oraz kilkanaście wygnańców z Polesia, zamieszkałych w suterynach wspomnianego budynku.

W dniu 27 sierpnia przy ul. Podwał 5 został zabity przez bombę ks. prawosł.

36

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Jerzy Łotocki z żoną Ludmiłą i dzieckiem.

Na Pradze zburzona została przez wojska niemieckie kaplica P.
Parafii Prawosławnej przy ul. Szerokiej 22, w Warszawie zaś na W.
fanowano cerkiew Sw. Jana.

Członkowie Konsystorza

Andrzej Proch. J. Kowalczyk

Ks. W. Kozłowski

Ks. H. Kozłowski

Secretarz

Stapiesz

35

Polen
Fischer-Akten
249z t.XV

Ap 12/65 (PSHA)

V.

Mit Anlagen

Vom ESTA FEISTKORN (n. R.)

Zum dortigen Postamt per Post zugestellt.

27.7.70

F.

GŁÓWNA KOMISJA
BADANIA ZBRODNI NIEMIECKICH
W POLSCE

akta

w sprawie z oskarżenia
Ludwika Fischera i in.

T. XV, XVI, i XVII.

Nr. p.	Treść	Nr. kart
1.	Pismo Kurii Metropolitalnej War. z dn. 3.XI.45r. do Gł.Kom.Bad.Zb.Niem.w Krakowie	1
2.	Lista Nr. 1. Księża aresztowani i uwięzieni.	2
3.	" " 2 " " " " " " " " " "	3 - 4
4.	" " 3 Zakonnicy i Zakonnice uwięzieni i wielu zamordowanych.	5
5.	Pismo Kurii Biskupów Przemysłu I. Księża zabi- ci przez Niemców i zmarli w ich obozach.	6
6.	" III. Księża uwięzieni przez Niemców/prze- ważnie w Dachau/.	7
7.	Pismo Kurii Bisk. Łomżyńskiej Nr. IV. 777/45 z dn. 24.X.45r. do Gł.Kom.B.Zb.Niem.w P. w Krakowie	8
8.	Zestawienie ks.kat.którzy ponieśli śmierć w latach 1939 - 1945.	9.
9.	Pismo St.Urszulanek z dn. 13.X.1945r. do Gł.K. Bad.Zb.N.w Polsce	10 - 11
10.	Pismo Zgr.SS Służbnie N.Serca Jezusowego z dn. 23.X.45r. do Gł.Kom.B.Zb.Niem.-Kraków	12
11.	Pismo St.Urszulanek z dn. 15.X.45r. do Gł.Kom. Bad.Zb.Niem.w Polsce	13.
12.	Pismo Kurii Metropolitalnej War.Nr.2007/2273 z dn. 4.V.46r. do Ekspoz.Pr.Sp.S.K.	14
13.	Zwrotne poświadczenie odbioru wezwania ob.ks. Z.Kozubskiego ter.7.V.46r.	15
14.	Pismo Pr.P.W.św.Ducha L.dz.131/46, W-wa z dn. 7.V.46 do Prok.S.Sp.w W-wie	16
15.	Pismo Kośc.Metod.W-wa, z dn. 26.VI.46 do Ekspozyt. Prok.Spec.S.K.	17.
16.	Pismo Konsystorza z dn. 4.XII.45r. Nr.476 do Gł. Kom.B.Zb.Niem.w Krakowie	18.
17.	I Wykaz księży Polaków wypędzonych z parafii.	19-21
18.	Pismo War.Duch.Konsystorza Prawosławnego z dn. 7 maja 46 Nr.531 do Ekspoz.Pr.Sp.S.K.	22
19.	Lemoriał dot.prześlad.Kośc.praw.przez Niemców	23

URZĄD METROPOLITALNY
WARSZAWSKA

Warszawa, dnia 3 listopada 1945
Nowogrodzka 49.

Br. 4041

Do
Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

KRAKÓW
ul. Śniadeckich 4

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 października b.r.,
L. 157/45 na załącznik przesłać przy niniejszym dwie listy:
aresztowanych i więzionych oraz zmarłych tragicznie z rąk
okupanta księży świeckich Archidiecezji Warszawskiej.)

Co się zaś tyczy zakonników i zakonnic to załączyć
się spis ogólny, gdyż zbieranie danych od poszczególnych, a
dzisiaj nawet rozproszonych zakonów, przedłużałoby sprawę.

KANCLERZ KURII
KANONIK METROPOLITALNY

/PODPIS/

NOTARIUSZ

/Podpis/

Wzrostek znajduje się w Komisji.

Lista Nr. 1

Księża aresztowani i uwięzieni.

1.	Ks. Archutowski Józef	43.	Ks. Oszkiel Czesław
2.	Ks. Archutowski Roman	44.	Ks. Owczarek Stanisław
3.	Ks. Bżoński Włodzimierz	45.	Ks. Oziębowski Michał
4.	Ks. Brajczewski Bolesław	46.	Ks. Padacz Władysław
5.	Ks. Brynka Wojciech	47.	Ks. Paciorkowski Ryszard
6.	Ks. Burakowski Józef	48.	Ks. Pawłowski Antoni
7.	Ks. Czapczyk Henryk	49.	Ks. Plater Zyberk Aleks
8.	Ks. Dębiński Antoni	50.	Ks. Piesiewicz Eugeniusz
9.	Ks. Detkiens Edward	51.	Ks. Przyborski Jan
10.	Ks. Kurka Jan	52.	Ks. Przydański Jan
11.	Ks. Figat Henryk	53.	Ks. Puder Tadeusz
12.	Ks. Fiks Roman	54.	Ks. Putkiewicz Stefan
13.	Ks. Frankiewicz Piotr	55.	Ks. Roszaniec Franciszek
14.	Ks. Gołędzinowski	56.	Ks. Rydzewski Czesław
15.	Ks. Grabowski Aleksander	57.	Ks. Rulski Tadeusz
16.	Ks. Gromulski Stanisław	58.	Ks. Ruszkowski Franciszek
17.	Ks. Hilchen Henryk	59.	Ks. Ruszczak Zygmunt
18.	Ks. Katuszewski Feliks	60.	Ks. Sajna Zygmunt
19.	Ks. Kołodziejski Stanisław	61.	Ks. Skupieński Edward
20.	Ks. Kopczewski Józef	62.	Ks. Smiażek Bolesław
21.	Ks. Korzeniowski Czesław	63.	Ks. Schonwalder Ferdynand
22.	Ks. Kowalewski Stanisław	64.	Ks. Sobolewski Feliks
23.	Ks. Kozłowski Feliks	65.	Ks. Szelenbaum Wacław
24.	Ks. Krzemiński Szczepan	66.	Ks. Szczepaniak Adam
25.	Ks. Krzemiński Szczepan	67.	Ks. Szczepny Jan
26.	Ks. Kujdowiec Jan	68.	Ks. Sztuka Jan
27.	Ks. Kulesza Stanisław	69.	Ks. Szczepański Jan
28.	Ks. Kurowski Jan	70.	Ks. Targoński Eugeniusz
29.	Ks. Kuziński Józef	71.	Ks. Węglewicz Mieczysław
30.	Ks. Zukowski Aleksander	72.	Ks. Wdzięczny Teofil
31.	Ks. Majkowski Hilary	73.	Ks. Woźniak Michał
32.	Ks. Malinowski Wincenty	74.	Ks. Wróblewski Bronisław
33.	Ks. Malinowski Augustyn	75.	Ks. Zagajczyk Stefan
34.	Ks. Merklein Kazimierz	76.	Ks. Zaremba Józef
35.	Ks. Mętyński Franciszek	77.	Ks. Zasada Walenty
36.	Ks. Molak Józef	78.	Ks. Zienkowski Wacław
37.	Ks. Mościński Józef	79.	Ks. Zołędziowski Kazimierz
38.	Ks. Mystkowski Stanisław		
39.	Ks. Nowakowski Marcell		
40.	Ks. Okoła-Kużak Antoni		
41.	Ks. Okładkowski Bolesław		
42.	Ks. Osiński Henryk		

Nadto po wkroczeniu niemców uwięzieni byli w Warszawie i na
prowincoji wszyscy prawie księża na przeciąg 2-3 tygodni

Marogodność powyższego stwierdzam:
Warszawa, dn. 5.XI.1945 r.
KANCLERZ KURII
KANONIK METROPOLITALNY

Pieczczę okręgu / / Podpis /

Oryginał znajduje się w Komisji.

Księża Archidiecezji Warszawskiej
tragicznie zmarli z rąk okupanta.

1. Ks. Archutowski Józef.	43. Ks. Około-Mazak Antoni
2. Ks. Archutowski Roman	44. Ks. Osiniński Henryk
3. Ks. Błoński Włodzimierz	45. Ks. Oszkiel Czesław
4. Ks. Brajczewski Bolesław	46. Ks. Oziębłowski Michał
5. Ks. Brynka Wojciech	47. Ks. Paciorkowski Ryszard
6. Ks. Burakowski Józef	48. Ks. Piżatowicz Stanisław
7. Ks. Czapezyk Henryk	49. Ks. Piwowarczyk Józef
8. Ks. Dębiński Antoni	50. Ks. Popławski Seweryn
9. Ks. Detkens Edward	51. Ks. Przyborowski Jan
10. Ks. Figat Henryk	52. Ks. Przydacki Jan
11. Ks. Frankiewicz Piotr	53. Ks. Putkiewicz Stefan
12. Ks. Godziński Tadeusz	54. Ks. Roszaniec Franciszek
13. Ks. Gołędzinowski Jan	55. Ks. Rostkowski Wiktor
14. Ks. Gołędowski Władysław	56. Ks. Rozwadowski Michał
15. Ks. Gorczyca Edward	57. Ks. Ruszkowski Franciszek
16. Ks. Gromulski Stanisław	58. Ks. Rutkowski Franciszek
17. Ks. Jachimowski Tadeusz	59. Ks. Rydzewski Czesław
18. Ks. Kamiński Wojciech	60. Ks. Sajna Zygmunt
19. Ks. Kania Antoni	61. Ks. Salamucha Jan
20. Ks. Katuszewski Feliks	62. Ks. Sikora Bolesław
21. Ks. Klikno Paweł	63. Ks. Schowalder Ferdynand ✓
22. Ks. Klineczak Stanisław	64. Ks. Skupieński Edward
23. Ks. Korzeniowski Czesław	65. Ks. Sobolewski Feliks
24. Ks. Kołodziejowski Stanisław	66. Ks. Stosio Jan
25. Ks. Kowalczyk Piotr	67. Ks. Szelenbaum Wacław
26. Ks. Kowalewski Stanisław	68. Ks. Szkopowski Marcin
27. Ks. Krawczyk Jan	69. Ks. Szczepański Jan
28. Ks. Krupiński Józef	70. Ks. Szczepny Jan

69. Ks. Krygier Mieczysław
70. Ks. Krzeminski Szczepan
71. Ks. Kujkowiec Jan
72. Ks. Kulesza Stanisław
73. Ks. Kurowski Jan
74. Ks. Kuziński Józef
75. Ks. Majkowski Hilary
76. Ks. Mączka Stanisław
77. Ks. Merklein Kazimierz
78. Ks. Mężyński Franciszek
79. Ks. Milewicz Leon
80. Ks. Molak Józef
81. Ks. Mościński Józef
82. Ks. Nowakowski Marceł

71. Ks. Tarczyński Eupiusz
72. Ks. Trzebiak Stanisław
73. Ks. Wesołowski Antoni
74. Ks. Widyński Franciszek
75. Ks. Wierzejski Józef
76. Ks. Wóźniak Michał
77. Ks. Wróblewski Bronisław
78. Ks. Zagańczyk Stefan
79. Ks. Zaremba Józef
80. Ks. Zienkowski Wacław
81. Ks. Żelazowski Stanisław
82. Ks. Żołądzowski Kazimierz

Wiarogodność powyższego stwierdzam:
Warszawa, dn. 5.XI.1945 r.
KANCLERZ KURII
KANONIK MATROPOLITALNY

/Podpis nieczytelny/

lecząc okrągła

Kryginał znajduje się w Komisji.

**Zakonnicy i Zakonnice
Uwięzieni i wielu zamordowanych.**

1.	O.O. Franciszkanie	20
2.	O.O. Jezuiti	10
3.	O.O. Kapucyni	18
4.	X.X. Misjonarze	24
5.	X.X. Salezjanie	15
6.	O.O. Redemptoryści	30

Wywiezieni

1.	S.S. Rodziny Maryi	50
2.	S.S. Matki Bożej Miłosierdzia	30
	/Magdalenki/	

Wiarogoność powyższego stwierdzam:
Warszawa, dnia 5.XI.1945 r.

KANONIK KURII
KANONIK METROPOLITALNY

/Pieczęć okrągła/ /Pospis/

. 2373/45.

(Diecezja Przemyska ob. zaś.)

✓ I. Księża zabici przez Niemców i zamrli w ich obozach.

1. Broda Czesław, prob. z Leżajska, zmarł w Dachau 12/12/1940.
2. Gielarowski Jan, prob. z Michałówki, zmarł w Oświęcimiu 1943.
3. Kędzierski Marcin, prob. z Jarocina, spalony żywcem w plebanii 12/6/1943.
4. Kołodziej Stanisław, adm. z Tuligłów k. Jarosławia, zmarł w Dachau 17/12/1942.
5. Lach Kazimierz, prob. z Dydni, zmarł w Dachau 5/4/1941.
6. Lubas Stanisław, katecheta z Leżajska, zmarł w Dachau 21/3/1942.
7. Mihułka Jan, kapelan W.P., zmarł w Dachau 7/9/1942.
8. Niemiec Józef, prob. z Kobylan, zmarł w Dachau 13/11/1942.
9. Osikowicz Andrzej, prob. z Borysławia, zmarł w Majdanku 29/12/1943
10. Potoczny Karol, zmarł w Dachau 1941.
11. Selwa Władysław, prob. z Tuligłów k. Jarosławia, zabity na plebanii 9/3/1943.
12. Sobowski Walenty, prob. z Hłudna, zmarł w Dachau 1942.
13. Siuzdak Jan, zmarł w Dachau 1943.
14. Tęcza Józef, prob. z Dukli, zabity w Łańcucie 31/3/1943.
15. Tomaka Marcin, prob. z Hachowa, zmarł w Dachau 8/7/1942.
16. Węgrzynowski Stanisław, prob. z Niska, zmarł w Dachau 21/3/1941.
17. Wiech Jan, wikary z Brzysk, za ochł skuchanie radia zabity 1942.
18. Wójcik Władysław, prob. z Zagórza, zmarł w Oświęcimiu 20/10/1940.

W Dachau zmarło 11 księży.

W Oświęcimiu zmarło 2 księży.

W Majdanku 1 ksiądz. zmarł.

Spalony żywcem w plebanii
1 ksiądz.

Zabity na plebanii 1 ksiądz

Za skuchanie radia zabity
1 ksiądz.

Zabity w Łańcucie 1 ksiądz.

✓ III. Księża uwięzieni przez Niemców /przeważnie w Dachau/.

1. Kostikow Roman Kapelan W.P.
2. Rojek Wojciech, " " "
3. Szerlągowski Aleksander, kapelan W.P.
4. Turzyński Walenty, kapelan W.P.
5. Czach Józef, Kapelan W.P.
6. Dobosz Władysław,
7. Haliński Jan,
8. Jastrzębski Michał,
9. Kasak Franciszek,
10. Keller Jan,
11. Marszałek Gabriel,
12. Pacuła Tomasz,
13. Pawłowski Feliks,
14. Przybylski Józef,
15. Wojnar Jan,
16. Ziobko Władysław,
17. Twaróg Antoni
18. Pietko Władysław,

✓ II. Księża zabici od bomb lotniczych niemieckich.

1. Antosz Józef, katecheta, zmarł koło Sambora 9/9/1939.
2. Drużbacki Mikołaj, kapelan W.P., zmarł w Łucku 11/9/1939.
3. Szezerbiński Jan, zmarł 1939.
4. Grodzicki Michał, zmarł w Wierzbny 26/7/1944.
5. Kordyl Józef, zmarł w Grębowie 4/9/1944.

Łomża, dnia 24.X.1945

Nr. IV. 777/45

Do
Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W...KRAKOWIE

ul. Straszewskiego 41 m 8

W myśl wezwania, by podać zbrodnie niemieckie popełnione na Ducho-
wienstwie w obrębie byłej "Gubernji" podajemy następujące/szczególne, od-
noszące się do Kapłanów Diecezji Łomżyńskiej w obrębie "Gubernii".

Większa część diecezji pozostawała w "Reichu" i tam również szala-
ło gestapo. Dochodzi do tego szereg księży wywiezionych do obozów, gdzie
ich około 20 zginęło.

1. X. Mieczysław KŁOBUKOWSKI, lat 60 proboszcz w Wąsewie pow. Os-
trów Mazowiecka, woj. Warszawskie.

Zabrany przez gestapo ostrowskie z plebanji w nocy 26 maja 1942r.
bez podania powodów srodze maltretowany i bity, wpecjalnie jako kapłan
hańbiony, najpierw w Ostrowi potem na Pawiaku i Aleji Szucha, wywieziony
do Oświęcimia po kilku miesiącach, przebył tam w osobliwie ciężkich wa-
runkach jako ksiądz, był w podeszłym wieku /przeszło 60 lat/ i chorowity
w ostatniem stadjum w Oświęcimiu zaniewidział -- umarł w wrześniu 1944.
Świadkiem naocznym w Ostrowi na Pawiaku i Oświęcimiu jest Dr. KULESZA,
lekarz w Ostroi, sam wspólnie wzięty i więziony, który powrócił z Oświę-
cimia.

2. S. Stanisław KOĆMIEROWSKI, proboszcz w Czerwinie pow. Ostrołę-
ka, woj. Warszawskie.

Zebrany przez gestapo ostrowskie w marcu 1942 z zemsty za to, iż
nie zastali Wikarego, którego szukali. Trzymany był w więzieniu przez
5 tygodni w Ostrowi, bez podania innych racji. Potem wypuszczony bez
przesłuchów i podania powodów.)

Wikariusz Jenerelny Diecezji Łomżyńskiej

Oryginał znajduje się w Komisji.

9

Zestawienie imienny katolików, którzy ponieśli śmierć z ręki

okupanta niemieckiego w latach 1939-1945, w/g danych na dzień 15.XI.1945.

Miejsce śmierci	D I E C E Z J A								Razem
	Przemyska	Kielecka	Siedlecka / Podlaska	Lubelska	Sandomierska	Warszawska			
Obóz Belsen-Bergen.		1						1	
" Buchenwela.					1			1	
" Dachau.	11	7	13	19	6			56	
" Gross-Rosen.									
" Mauthausen.									
" Majdanek	1	1						2	
" Oranienburg.				1				1	
" Oświęcim	2	1	10	9				27	
Wieżenie w Lublinie				7				7	
Rozstrzelani		1			1			2	
Różne obozy /blizej nie określi./		6						6	
Zamordowani w różnych miejscowościach.	4	4	3	11	2		82	106	
Różne więzienia.			3					3	
Ogółem.	18	21	29	44	18		82	212	

10

11

(Kraków,) dn. 15. paździer. 1945.

akony żeńskie

Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W odpowiedzi na pismo z dn. 5. października b.r.,
donoszę co następuje:

/ Poniosły śmierć z ręki okupanta:

1. W Oświęcimiu, wyżej wspomniana St. Klemensa Staszewska.
2. Wywiezione w niewiadomym kierunku i pozbawione życia:

M. Blanka Barg

M. Maria Olszewska

S. Konrada Jakóbiec

Na skutek działań wojennych poniosły śmierć:

M. Gregoria Rejnarowicz

M. Zdzisława Konasińska.)

M. Irena Gawlik

Sokr. prow.

St. Urszulanek

Oryginał znajduje się w Komisji.

Zgromadzenie SS. Sądobnie H. Serec
Jezusowogo.
Krakowie, ul. Garscarska 26.)

Kraków, dn. 23.X.1945.

L. 205/45 - B.45.

Do

Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieck
kich w Polsce.

K r a k ó w.
ul. Strawniewskiego 41.

W odpowiedzi na pismo z dn. 19 b.m., Lp 216/45, uprzejmie odpowiadamy, że w diecezji krakowskiej nie poniosłyśmy żadnych strat personalnych.

1. Natomiast w Aleksandrowie Kujawskim w Diec. Włocławskiej w roku 1939 uwięziono S. Onufra Anielę Szewczyk /ur. 1900 roku/, zajęta była w sierocińcu powiatowym i prawdopodobnie została rozstrzelana pod zarzutem wrogiego ustosunkowania się do okupanta.

2. S. Rita Rozalia Ryłko /ur. 1879 roku/, zajęta była w ochronce w Słupcy, diec. Włocławska wywieziona 11.I.1943 roku do obozu pracy w Bojanowie, skąd 31.III.1943 roku, z powodu choroby i za staraniem Obywaterek ze Słupcy została zwolniona.

3. Tak samo, z tej samej miejscowości i diec. S. Koleta Katarzyna Tomasiak /ur. 1904 roku/, dn. 11.I.1943 roku została wywieziona do obozu pracy do Bojanowa, skąd 19.V.1945 roku, z powodu choroby płucnej została zwolniona.

4. S. Olimpia Rozalia Chabowska /ur. 1886 roku/, z Tczewa Pom. w styczniu 1945 roku została zabrana do domu pracy w Potulicach, skąd została oswobodzona po nadejściu wojsk sprzymierzonych.

Gen. przełożona
Zgromadzenia SS. Sądobnie
H.S.J. /SS. Serecanki/.

Oryginał znajduje się w Komisji

St. Urszulanki
Starowińska 9.)

(Kraków,) dn. 15 października 1945

Do

Główniej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich
w Polsce.

W odpowiedzi na pismo z dn. 5 października b.r.,
donoszę co następuje:

(Władze okupacyjno-niemieckie aresztowały i osadziły
w więzieniu:

1. Całe Zgromadzenie Sióstr naszych w Kościerzynie
w liczbie 34 osób, w tem 70 letnią staruszką
dwukrotnie więzioną.
2. W sierpniu 1944 roku wywieziono z Warszawy do
oboza w Bietigheim 18 Sióstr, następnie przez-
naczono je do pracy w fabryce Ackermanna w
Heilbronne.)
3. Uwieszono i wywieziono do Ośięcinia M. Klemensę
Staszewską.

M. Irena Gawlik

Sekr. prow.

St. Urszulanek.

Oryginał znajduje się w Komisji.

Nr. 2007/2273

Do
Ekspozytury

Prokuratury Specjalnego Sądu Karnego
w Warszawie.

ul. Marszałkowska 95

W odpowiedzi na pismo z dnia 30.IV. b.r. Ds. spec. 260/46 uprzejmie przesyła następujące dane dotyczące prześladowania Kościoła:

1. Natychmiast po kapitulacji Warszawy w dn. 3.X. 1939 r. wszyscy księża z m. st. Warszawy bezimiennie zostali uwięzieni i przewiezieni do więzień na Pawiaku i przy ul. Daniłowiczowskiej, skąd po upływie dwóch tygodni zostali zwolnieni. Kilkunastu jednak księży zostało przetrzymanych w więzieniu pół roku jako zakładnicy.

2. Po okupowaniu terenów Rzeczypospolitej przez wojska niemieckie w 1939 r. część Archidiecezji Warszawskiej, a mianowicie dekanaty: Kutnowski /16 parafii/ i Żychliński /9 parafii/ 6 parafii/ z dekanatu Sochaczewskiego oraz 3 parafie z dekanatu warszawskiego, została "przyłączona" do Rzeszy. Na terytorium tym pozamykano wszystkie kościoły, a wszystkich kapłanów uwięziono, a następnie wywieziono do obozów w Oświęcimiu i Dachau. Kościoły w Bedlnie, Kaszewach i Miłonicach pow. kutnowskiego zostały przez władze niemieckie rozebrane; inne zaś kościoły zostały obrócone na składy i magazyny.

3. Po utworzeniu ghetta w Warszawie na terenie dzielnicy żydowskiej znalazły się kościoły: Wszystkich Świętych, św. Augustyna i Narodzenia N.M.P. Pomimo starań ze strony Władzy Kościelnej, aby kościoły te wydzielić z ghetta, a przynajmniej umożliwić do nich dostęp kapłanom, tylko kościół Wszystkich Świętych został wydzielony, a kościół Narodzenia N.M.P. przy ul. Leszno, mimo że był położony na samej granicy ghetta i z łatwością mógł być wydzielony, pozostał nadal objęty murami dzielnicy żydowskiej. Obydwa kościoły: Narodzenia N.M.P. i św. Augustyna zostały obrócone na magazyny, w związku z tym wystawione na szkody i kradzieże, a kościół Narodzenia N.M.P. wraz z plebanią został w końcu spalony.

4. Przez okres okupacji niemieckiej zaaresztowano na terenie Archidiecezji Warszawskiej 79 księży, wywieziono do obozów 48 księży, a śmierć z ręki okupanta poniosło 68 księży. Z pośród zakonników uwięziono 125, z których wielu zostało zamordowanych, jak 18 Jezuitów, 30 Redemptorystów, innych, jak 15 Salezjanów, 13 Kapucynów, 20 Franciszkanów, 24 Misjonarzy wywieziono do obozów, gdzie niektórzy również śmierć ponieśli. Wywieziono także do obozów 80 zakonnic, a mianowicie 50 s.s. Rodziny Maryi i 30 s.s. Matki Bożej Litosierdzia /Magdalenek/.

5. Z innych zarządzeń władz okupacyjnych, skierowanych przeciwko Kościołowi, należy przede wszystkim wymienić: pozbawienie pociąchy religijnej więźniów, nawet przed egzekucją; zakaz przyjmowania nowych alumnów do Seminarium Duchownego; kasowanie świąt, obchodzonych w całym Kościele, co nazywano "przenoszeniem świąt na niedzielę"; konfiskata dzwonów kościelnych; zabronienie wszelkich procesji kościelnych; zawieszenie wszelkich organizacji katolickich; wykreślenie z Litanii do Matki Boskiej wezwania "Królowo Korony

Polskiej módl się za nami"; zakaz śpiewania pieśni "Serdeczko", ponieważ melodia przypomina hymn "Boże coś Polskę"; nakazanie z kościołów wszelkich pomników, emblematów i godek o charakterze narodowym; zajęcie przez okupantów plebanii parafii św. Andrzeja i parafii św. Wojciecha w Warszawie, oraz plebanii w Białymostku i Błędowie.

6. Jako świadkowie przed Najw. Trybunałem Narodowym mogli być: ks. Prałat Dr. Julian Chrościński, Regens Seminarium w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 52/54; Ks. Prałat Dr. Munt Kozubski, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 52/54; Ks. Stanisław Owczarek, Proboszcz parafii Konary, poczta Warka n. Pilicą; Ks. Mgr. Antoni Bolesław, Wikariusz parafii św. Franciszka Okęcie k. Warszawy, al. Kłosa; Ks. Jan Rzymek, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Misjonarzy w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 1; Ks. Jan Paszyna, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Misjonarzy w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 1; Ks. Andrzej Kisiel, z Zakonu O.C. Jezuitów, Warszawa, Rakowiecka; Ks. Władysław Zakrzewski, Rożental, pow. Lubawa, Pomorze; Ks. Oleksy, ze Zgromadzenia Ks. Ks. Salezjanów, Warszawa, ul. Karłowicza 33.-

WIKARIUSZ GENERALNY
PROTONOTARIUSZ APOSTOLSKI

K. K. K.

NOTARIUSZ

Ks. T. Kaulhorn

a
l
r
i

l
t
n
r

ZN
K
C
W.
P
ib
Du
r.
a
cz
Z

Specjalnego Rejonu Prokuratorskiego
w Warszawie
Młowska 14, tel. 107.
(Oznaczenie Prokuratury)

194... r.
Dziś: 25/1/46

Ob. Kapitanat Poczta
Stacja pocztowa 15
Warszawa
Stawki 46
ul. _____
gm. _____

Termin dnia 7. V. 46

Zwroine
poświadczenie odbioru

• Wiadzi na pismo należy
• podać datę i numer akt.

Wierdzam własnoręcznym podpisem, że dnia dzisiejszego otrzymałem powyżej oznaczone
S. Prokuratury — pod adresem wyżej wymienionym.

_____ dnia 6/IV 194... r.
(podpis) [Signature] Miejsce
na stempel
urzędu pocz.

poświadczenie odbioru wezwania prokuratorskiego (Nr. 9 k.p.k.)

PROBOSZCZ
L. NAROD. KATOL. KOŚCIOŁA
P. W. ŚW. DUCHA
W WARSZAWIE
L. DZ. 121/46

WARSZAWA, DN. 7 maja 1946 r.

16

Prokuratury Sadu Specjalnego

W W a r s z a w i e

W odpowiedzi na pismo z dnia 30.IV.1946 r., Ds.spec.260/46, przejmie komunikuję, iż będąc proboszczem parafii Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Warszawie od sierpnia 1945 r. le jestem dostatecznie zorientowany o prześladowaniu Kościoła podczas okupacji b.dystryktu warszawskiego.

Wiadomym mi jest tylko, że (władze okupacyjne zabroniły używać) drogiej wszystkim wyznawcom (nazwy: Polski Narodowy Kościół Katolicki), oraz, że na czterech księży w tymże dystrykcie-senior kregu, jeden z najwięcej ideowych kapłanów ks.Stanisław Brzozowski-zginął w Dachau w 1943 r.)

Z uwagi na to, że główne ośrodki naszego Kościoła znajdują się lubelszczyźnie i kieleckiem-Kościół nasz tam poniósł najbardziej dotkliwe straty ze strony okupanta.

ane powyższe mogłby potwierdzić ks.bp.J.Padewski - Warszawa, Szwolebrów 4.

Kel. Rokubor Rokubor

KOŚCIOŁ METODYSTYCZNY W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Superintendent Konstanty Najder — Warszawa, Mokotowska 12

17

Warszawa, dnia 26 czerwca 1946.

KSPÓZYTURA
PROKURATURY SPECJALNEGO SĄDU KARNEGO

Warszawa

1. Marszałkowska Nr. 95

1. 6. 1946

Odnosząc się do pisma z dnia 30 kwietnia 1946 r., uprzejmie donoszę imieniu Kościoła Metodystycznego Rzeczypospolitej Polskiej, że (okupanci) Niemcy już począwszy od r. 1939, zaraz po wkroczeniu na tereny Państwa Polskiego prześladowali naszą działalność przez zamknięcie wszystkich naszych kaplic, uniemożliwiając w ten sposób całą naszą pracę religijną na terenie t.zw. Nowej Rzeszy / województw: śląskiego, poznańskiego, toruńskiego i łódzkiego /. Pastorzy nasi zostali wszyscy usunięci z urzędu i ściani przez gestapo. Pastor Józef Naumiuk w r. 1942 w Poznaniu został wzięty do robót przymusowych do Niemiec, superintendent Kościoła Metodystycznego, Pastor Najder Konstanty w Katowicach, był dwukrotnie aresztowany w tymże mieście.

Co się tyczy terenu warszawskiego, to księgarnie zostały Kościołowi skonfiskowane, a specjalnie książki religijne w języku angielskim. Także władze okupacyjne zabroniły prowadzić Kościołowi kursy stenografii i języków, które były prowadzone od lat 20-u już przez Kościół. Pastorzy nasi, np. past. Radzisz był w obozie koncentracyjnym, wzięty został za swoją działalność religijną w Zamościu, past. Benedyktowicz z Krakowa był w przymusowym obozie pracy, past. Naumiuk z rodziną był wywieziony na przymusowe roboty do Niemiec w pierwszych dniach wybuchu powstania.

Wrogie postępowanie Niemców w stosunku do Kościoła Metodystycznego do do tego stopnia posunięte, że specjalnie zniszczyli nasz dom, centralny budynek z kaplicą już po powstaniu, na tydzień przed wkroczeniem wojsk polskich i sowieckich do Warszawy. Nie mogę również i tego nie dodać, że w czasie trwania okupacji, pastory nasi, mieszkający w centralnym naszym budynku, gdzie mieli się również kaplica, dostawali nakazy eksmisyjne od tzw. Wohnungsamt' u i tylko przez grube okupy mogliśmy pozostać na miejscu. Oprócz tego terroryzowano naszych pracowników ciężkimi przesłuchaniami, za to, że byliśmy połączeni duchowo z Kościołem Metodystycznym w Ameryce i przez to pospędzono nas o szpiegostwo na rzecz Aliantów.

K. T. Najder

Warszawa, dn. 4.XII.1945

18

Konsystorz

N.476.

Do Głównej Komisji Badania Zbrodni
Niemieckich w Polsce

K r a k ó w

ul. Straszewskiego N.41

Załatwiając pismo z dn. 2.XI. r.b. N.247/45, Konsystorz Polskiego Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w R.P. przesyła w załączeniu pierwszy wykaz, obejmujący

I. księży, wypędzonych z parafii przez okupanta,

II. księży Polaków aresztowanych

III. księży, zmarłych w obozach, więzionych lub rozstrzelanych

Dalsze materiały Konsystorz prześle po zebraniu ich i dokładnym zbadaniu.

Konsystorz zaznacza, że ^{za}podstawę podanej statystyki księży pod I.II.III. przyjmuje się około 100 księży Polaków według stanu z dn. 1.IX.1939 r. z Zaolziem włącznie.

Prezes

Jan Szeruda
ks. Dr. Jan Szeruda
zast. biskupa

Naczelnik kancelarii

R. P. Lee

Wpłynęło dn.	11. XII. 45
Nr. dzień.	387/45
Załatwiono dn.	
Nr. dzień.	

Ewangelicko-Augsburski
w R.P.

19

I. Wykaz księży Polaków, wypędzonych z parafii.

1. Bursche Juliusz	biskup
2. Berger Józef	proboszcz
3. Bocek Paweł	wikary
4. Broda Gustaw	proboszcz
5. Buchwaldek Franciszek	"
6. Cymorek Jerzy	"
7. Danielczyk Pyszard	"
8. Dawid Emil	wikary
9. Diettrich Zenon	proboszcz
10. Dietz Edward	"
11. Falzmann Aleksander	"
12. Fierla Józef	
13. Fierla Władysław	
14. Fiszkał Robert	
15. Freyde Alfred	proboszcz
16. Frischke Edmund	"
17. Galster Waldemar	"
18. Gastpary Waldemar Dr.	wikary
19. Gerwin Artur	proboszcz
20. Gloc Adolf	wikary
21. Goszyk Rudolf	proboszcz
22. Gumpert Stefan	"
23. Hauptmann Alfred	wikary
24. Kahane Jerzy	proboszcz
25. Karpecki Jan	"
26. Klus Karol	wikary
27. Kotula Karol	proboszcz
28. Kowala Emil	wikary
29. Kozusznik Stanisław	"
30. Krzywon Karol	proboszcz
31. Ląbaczka Otton	"
32. Kubisz Karol	"
33. Kulisz Karol	"
34. Kuźwa Zygmunt	"
35. Loppé Zygfryd	"
36. Lott August	"
37. Lucer Waldemar	"
38. Manitius Gustaw	"
39. May Leon	"
40. Michejda Oskar	"
41. Minkler Karol	"
42. Missol Wilhelm	"
43. Molin Gustaw	wikary
44. Motyka Jan	proboszcz
45. Niemczyk Wiktor Dr.	"
46. Nierostek Józef	"
47. Nikodem Paweł	"
48. Nitschman Robert	"
49. Pawlas Władysław	wikary
50. Preiss Waldemar	proboszcz
51. Raabe Leopold	"
52. Sachs Jerzy	wikary
53. Sachs Leon	proboszcz
54. Stoy Teodor	"
55. Szeruda Józef	"

- 56. Sztwiertnia Karol
- 57. Tepor Karol
- 58. Trenkler Byszard
- 59. Tytz Jerzy
- 60. Unicki Jan
- 61. Wantuła Andrzej Dr.
- 62. Wegener Henryk
- 63. Wende Edward
- 64. Wendt Henryk
- 65. Wittenberg Otton
- 66. Wojak Tadeusz
- 67. Wolschendorf Karol

proboszcz

"
"
"
"
"

Załącznik do pisma Nr. 271/2
z dn. 21. XII. 1942

wikary
proboszcz

"
"

wikary
proboszcz

II. Wykaz księży Polaków aresztowanych:

1. Bursche Juliusz Dr.	biskup	Warszawa
2. Bursche Edmund Dr.	profesor	Warszawa
3. Berger Józef	proboszcz	Cieszyn Zach.
4. Bocek Paweł	wikary	Ustron
5. Falzmann Aleksander	proboszcz	Zgierz
6. Freyde Alfred	"	Łask
7. Frischke Edmund	"	Radom
8. Galster Waldemar	"	Stara Iwiczna
9. Gastpary Waldemar	"	Tomaszów Mazowiecki
10. Gerwin Artur	"	Jaworze pow. Bielsko
11. Gloc Adolf	wikary	Łódź
12. Gnida Franciszek	prefekt	Bystrzyca pow. Cieszyn
13. Hauptmann Alfred	wikary	Łódź
14. Kahane Jerzy	proboszcz	Gdynia
15. Karpecki Jan	"	Bystrzyca
16. Klus Karol	wikary	Skoczów pow. Cieszyn
17. Kowala Emil	"	Goleszów
18. Kożusznik Stanisław	"	Warszawa
19. Krenz Otton	prefekt	Warszawa
20. Krzywon. Karol	proboszcz	Nawie pow. Cieszyn
21. Kulisz Karol	"	Cieszyn
22. Kuźwa Zygmunt	"	Łomża
23. Loppe Zygfryd	"	
24. Leth August	proboszcz	Warszawa
25. Lucer Waldemar	"	Kamień
26. Mamica Józef	em. kapel.w.	Mnich pow. Bielsko
27. Manitius Gustaw	proboszcz	Poznań
28. May Leon	"	Tomaszów Mazow.
29. Michejda Oskar	"	Trzyniec pow. Cieszyn
30. Michelis Zygmunt	"	Warszawa
31. Miścił Wilhelm	"	Warszawice
32. Nierostek Józef	"	Cieszyn
33. Nikodem Paweł	"	Ustron pow. Cieszyn
34. Nitschman Robert	"	Nowy Dwór
35. Ożana Gustaw	prefekt	Trzyniec pow. Cieszyn
36. Pawlas Władysław	wikary	Wisła pow. Cieszyn
37. Preiss Waldemar	proboszcz	Bydgoszcz
38. Sachs Jerzy	wikary	Łódź
39. Sztwiertnia Karol	proboszcz	Golasowice
40. Tłocka Emanuel	prefekt	Cieszyn Zach.
41. Tytz Jerzy	proboszcz	Sosnowiec
42. Wantuła Andrzej	"	Wisła pow. Cieszyn
43. Wegener Henryk	wikary	Warszawa
44. Wendt Henryk	proboszcz	Wielun
45. Wittenberg Otton	"	Żyrardów
46. Zmełty Adolf	prefekt	Cieszyn

21

III. Wykaz księży Polaków, zmarłych w obozach, więzieniach
lub rozstrzelanych.

1. Bursche Juliusz Dr.	biskup	Sachsenhausen
2. Bursche Edmund Dr.	profesor	Gusen
3. Bieliński Józef	proboszcz	rozstrzelany w Warszawie
4. Pelzmann Aleksander	"	Dachau
5. Freyde Alfred	"	Łódź
6. Gnida Franciszek	prefekt	Gusen
7. Gumpert Stefan	proboszcz	Stutthof
8. Kahane Jerzy	"	Sachsenhausen
9. Kęzusznik Stanisław	wikary	Warszawa
10. Kulisz Karol	proboszcz	Buchenwald
11. Kuźwa Zygmunt	"	Warszawa
12. Mamica Józef	em. "	Dachau
13. Manitius Gustaw	"	rozstrzelany w Poznaniu
14. May Leon	"	Dachau
15. Nierostek Józef	"	Majdanek
16. Nitschman Robert	"	Sachsenhausen
17. Ożana Gustaw	prefekt	Dachau
18. Pawlas Władysław	wikary	Gusen
19. Zmełty Adolf	prefekt	Gusen

Naczelnik kancelarii:

R. Ples

Przez: *Ks. Dr. Jan Szeruda*
Ks. Dr. Jan Szeruda
zast. biskupa

Załącznik do pisma Nr. *387/45*
z dn. *21. XII* 1945

WARSZAWSKI DUCHOWY
KONSYSTORZ PRAWOSŁAWNY
7 maja 1946 r.
Nr. 511
Warszawa-Praga, Zygmuntowska 13

22
Do
Ekspozytury Prokuratury
Specjalnego Sądu Karnego

w Warszawie, ul. Marszałkowska Nr. 95.

W załatwieniu pisma tent. z dnia 30 kwietnia br., Warszawski
Duchowny Konsystorz Prawosławny przesyła w załączeniu memoriał,
dotyczący prześladowania Kościoła Prawosławnego przez Niemców.

Załącz. 1.

Członek Konsystorza

Sekretarz

Referent

Andrzej B. J. Kamaluk

Stapiesz

Prokurat

dotyczący prześladowania Kościoła Prawosławnego przez Niemców na obszarze dystryktu Warszawa.

Na jesieni 1939 roku, po okupacji przez Niemców terenów Polski, został aresztowany przez Gestapo Głowa Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego Metropolita Dionizy i wywieziony do Otwocka. Metropolita Dionizemu było zarzucono polonofilstwo, szczególny wyraz czego był upatrzony w wydaniu przez Metropolita, w związku z rozpoczęciem wojny z Niemcami, orędzia Arcybiskupa, wzywającego wiernych do wierności swoim obowiązkom obywatelskim w imieniu Państwa. Wtedy również był usunięty z Warszawy i zesłany do klasztoru w Jabłeczynie, pow. Białe-Podlaska, Biskup Lubelski Tymoteusz, wikariusz diecezji Warszawskiej, któremu też było zarzucono polonofilstwo. Dla zarządzenia Kościołem Prawosławnym w Polsce zaproszony został przez Niemców z Berlina Arcybiskup Serafim Lade, /Miemie z Rosji/, który stał na czele rosyjskiej cerkwi emigracyjnej w Niemczech.

W lutym 1940 roku w związku ze zgłoszonym przez Metropolita Dionizego protestem co do niekanoniczności postępowania Arc. Serafima, który przyjął na siebie kierownictwo obcym Kościołem przy istnieniu prawego Metropolity tego Kościoła, zostali zaaresztowani przez Gestapo, jako osoby blisko stojące do Metropolity, Sekretarz Kancelarii Metropolitalnej Jerzy Roszczycki i Sekretarz Osobisty Metropolity Sergiusz Judenko, którzy następnie zostali wywiezieni do obozów koncentracyjnych - pierwszy w Dachau, a druzi w Mauthausen, gdzie byli męczeni i zmarli.

Uwaga: przy końcu września 1940 roku Metropolita Dionizy przez Rząd t.zw. Gubernii Generalnej był restytuowany na swoim stanowisku. Do tego posunięcia sprzyczynił się szereg okoliczności: uchwała Patriarchalnego Synodu Konstantynopolskiego, uznająca Arc. Serafima Lade za podlegającego sądowi kanonicznemu za nieprawne zagarnięcie władzy nad Kościołem Prawosławnym w Polsce, prośby duchowieństwa i wiernych, występujących w obronie Metropolity i niezdolność Arc. Serafima do unormowania życia kościelnego w Polsce.

Wiosną 1941 roku został aresztowany proboszcz Polskiej Parafii Prawosławnej w Warszawie Władysław Przybysz, zesłany do obozu w Oświęcimiu i tam zakatowany.

Ten sam los spotkał w 1942 roku wikariusza tejże parafii ks. Janowskiego, który został zesłany do obozu w Dachau.

W 1943 roku został zaaresztowany i początkowo oadzony na Pawiaku Ks. Archimandryta Grzegorz Pieradze: narodowości aruzińskiej, Profesor Studium Teologii Prawosławnej Warszawskiego U-tu, wybitny uczoney, któremu było inkriminowane działanie na korzyść Państw Sprzymierzonych. Zesłany następnie do Oświęcimia zwiął tam męczenną śmiercią.

W pierwszych dniach powstania w sierpniu 1944 roku zostali w bestiański sposób zamordowani w domu parafialnym na Woli proboszcz parafii Archimandryta Teofan Protasiewicz, wikariusz Antoni Kaliszewicz oraz inne przebywające tam osoby, w tej liczbie 70-letnia staruszka wdowa księdza Antonina Teodorowicz.

W pierwszym dniu powstania, 1 sierpnia 1944 r. około godz. 8-ej wiecz. ze schronu budynku przy ul. Cyryla i Metodego 4 /Seminarium Duchowne/, obok Prawosławnej Katedry Metropolitalnej na Pradze, wyprowadzono zostało i tuż przed budynkiem rozstrzelano 18 osób, w tej liczbie Starosta Metropolitalnej Katedry M-fr. Aleksander Panin, dwóch uczniów Seminarium Duch.-Bawko i M. Kulczycki oraz kilkanaście wyznawców z Polesia, zamieszkałych w auterynach wspomnianego budynku.

W dniu 27 sierpnia przy ul. Podwal 5 został zabity przez bombę ks. prawosł.

Jerzy Łotocki z żoną Ludmiłą i dzieckiem.
Na Pradze zburzona została przez wojska niemieckie kaplica P.
Parafii Prawosławnej przy ul. Szerokiej 22, w Warszawie, zaś na
fanowano cerkiew Sw. Jana.

Członkowie Konsystorza

Andrzej J. Romanowski

W. K. K. K.

W. K. K. K.

Secretarz

Stępiński